

PAMÁTKY POD LUPOU

Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost.

Výstupy RVP: 1. stupeň
Žák pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije.
Využívá knihovny, sbírky muzeí a galerie jako informační zdroje pro pochopení minulosti.

Výstupy RVP: 2. stupeň
Žák uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány.

Věk: MŠ – 7. třída

Anotace: **Seznámení s historickými stavbami regionu, jejich minulostí, stavebním vývojem a současným stavem. Lekce se dotýká památkové péče, která je účinným nástrojem pro zachování bohatého kulturního dědictví za předpokladu aktivní účasti široké veřejnosti.**

Časová dotace: 2 x 45 minut, pro vyšší ročníky 3 x 45 minut

Pomůcky: nakopírované karty památek, dále dle výběru karty a zpracování, psací pomůcky, lepidlo, nůžky, dostupná literatura či webové zdroje

TEORETICKÁ ČÁST:

Lekce je tvořena souborem tematicky zaměřených památkových karet pro menší děti a památkové expertizy pro druhou věkovou skupinu (4. – 7. třída).

Karty pro mladší děti vždy představují určitou stavbu a vybízejí je k aktivitě; společným prvkem je navštívení dané památky a její prozkoumání.

Památková expertiza je vytvořena obecně pro jakoukoli stavební památku, vyžaduje nejen samotnou návštěvu památky, ale také zjištění bližších informací o stavbě v literatuře nebo na webových stránkách. Žák tedy památku navštíví, zjistí si o ní informace z dostupných zdrojů, může ji vyfotografovat, dohledat její podobu na staré fotografii či obraze. Informace o současném stavu a využití památky jej pak nutí formulovat svůj názor. Je stavba udržovaná nebo snad někde viditelně chátrá? Dobré je navést žáka na zamyšlení se nad souvislostmi mezi aktuálním stavem památky a jejím využíváním. Památky, které pozbyly svůj účel nebo jsou využívány pouze příležitostně, mnohdy chátrají. Zjištěním bližších informací o významu stavby, nebo dokonce její jedinečnosti, je podpořena myšlenka ochrany mnohonásobně více než zákazy či restrikcemi.

Pro vyšší ročníky doporučuji využití on-line památkového katalogu, který vede Národní památkový ústav – www.pamatkovykatalog.cz

CO JE CO?

PAMÁTKA – věc, která je chráněna před zničením, váží se k ní vzpomínky nebo kulturní paměť. V širším slova smyslu může být výjimečná pro jedince nebo také pro celou společnost.

Zkus si to představit třeba takhle – Porcelánovou sošku, která ti připomíná babičku, tu nevyhodíš – schováš si ji na památku.

Historickou minci s postavou panovníka je potřeba uchovat pro další generaci, je dokladem historického vývoje naší společnosti. Tedy má význam celospolečenský.

KULTURNÍ PAMÁTKA - podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, prohlašuje Ministerstvo kultury České republiky za kulturní památky nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické, které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem (§ 2); nejvýznamnější z nich pak mohou být prohlášeny za národní kulturní památku (§ 4).

*Přijde ti to složité? Neboj, není. **Kulturní památky jsou vždy dílem člověka**, vztahují se k historickému vývoji, události nebo významné osobnosti, odráží také životní způsob a prostředí našich předků.*

KULTURNÍ DĚDICTVÍ - souhrn kulturních statků, děl a hodnot, které **přejímá mladší generace od té starší**. Je odrazem minulosti. Ve svém důsledku vytváří pocit kontinuity a identity, podporuje úctu ke kulturní rozmanitosti. Dělíme jej na **hmotné kulturní dědictví**, zahrnující movité i nemovité památky, archeologická naleziště, a **nehmotné kulturní dědictví**, tedy slovesnost, zvyky, ale také dovednosti a znalosti.

Prostě soubor všech dochovaných památek hmotných i nehmotných na určitém území – zděděných od našich předků.

PAMÁTKOVÁ PÉČE – snaha o zachování kulturního dědictví. Památková péče památky ochraňuje, provádí a uchovává jejich soupisy, snaží se je co nejlépe poznat a toto poznání předávat dál.

PŘÍLOHY:

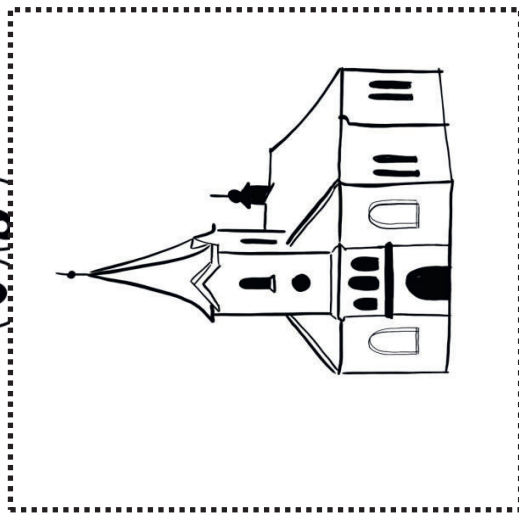
1. KARTA: KOSTEL
2. KARTA: RADNICE
3. KARTA: KRČMA A NIT ČASU (jedna pro ZŠ a druhá pro MŠ)
4. KARTA: POUTNICKÁ KARTA
5. KARTA: PAMÁTKOVÁ EXPERTIZA

Zahraj si na špiona

a zjisti víc o blízkém kostele

Kostel je starba, do které se lidé chodí modlit a Bohu.

KOSTEL MÁ VĚŽ A V NI ZVON.

KOSTEL MÁ VELKÁ OKNA.

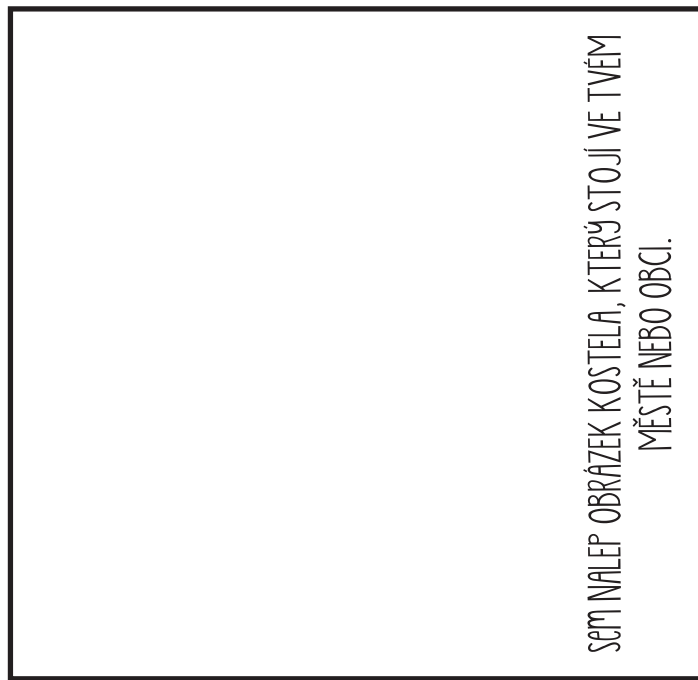
PODÍVEJ SE NA OBRÁZEK KOSTELA A
POROVNEJ HO S OBRÁZKEM KOSTELA VE TVÉ OBCI.

SPOČTEJ, KOLIK OKEN
MÁ KOSTEL NA
OBRÁZKU A KOLIK
KOSTEL, KTERÝ JSI
NALEPIL/A TY.

PAK TATO ČÍSLA SEČTI.

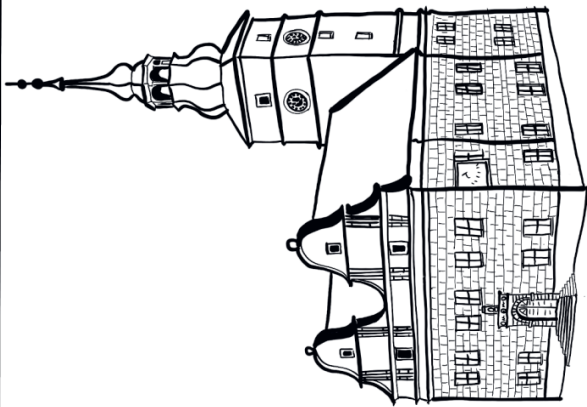
$$\square + \square = \square$$

SEM NALEP OBRÁZEK KOSTELA, KTERÝ STOJÍ VE TVÉM
MĚSTĚ NEBO OBCI.

VIŠ, JAK SE KOSTEL JMENUJE? ZKUS TO ZJISTIT A ZAPÍŠ SI TO.

.....

Přepiš název stavby psacím písmem. Víš, kde je postavena?

.....

Radnice byla postavena uprostřed náměstí.

Má vysokou věž s hodinovým strojem a zvonem.

Na boční zdi jsou umístěny ještě jedny hodiny, jsou to hodiny ..... Jaká je jejich nevhoda?

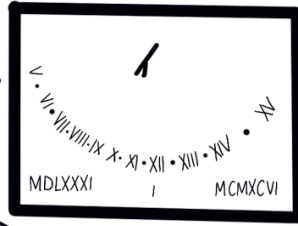
Je zdobena psaníčky, kterým se říká sgrafito.

Dnes zde sídlí městský úřad.

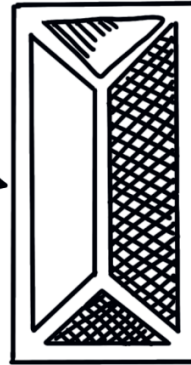
RADNICE

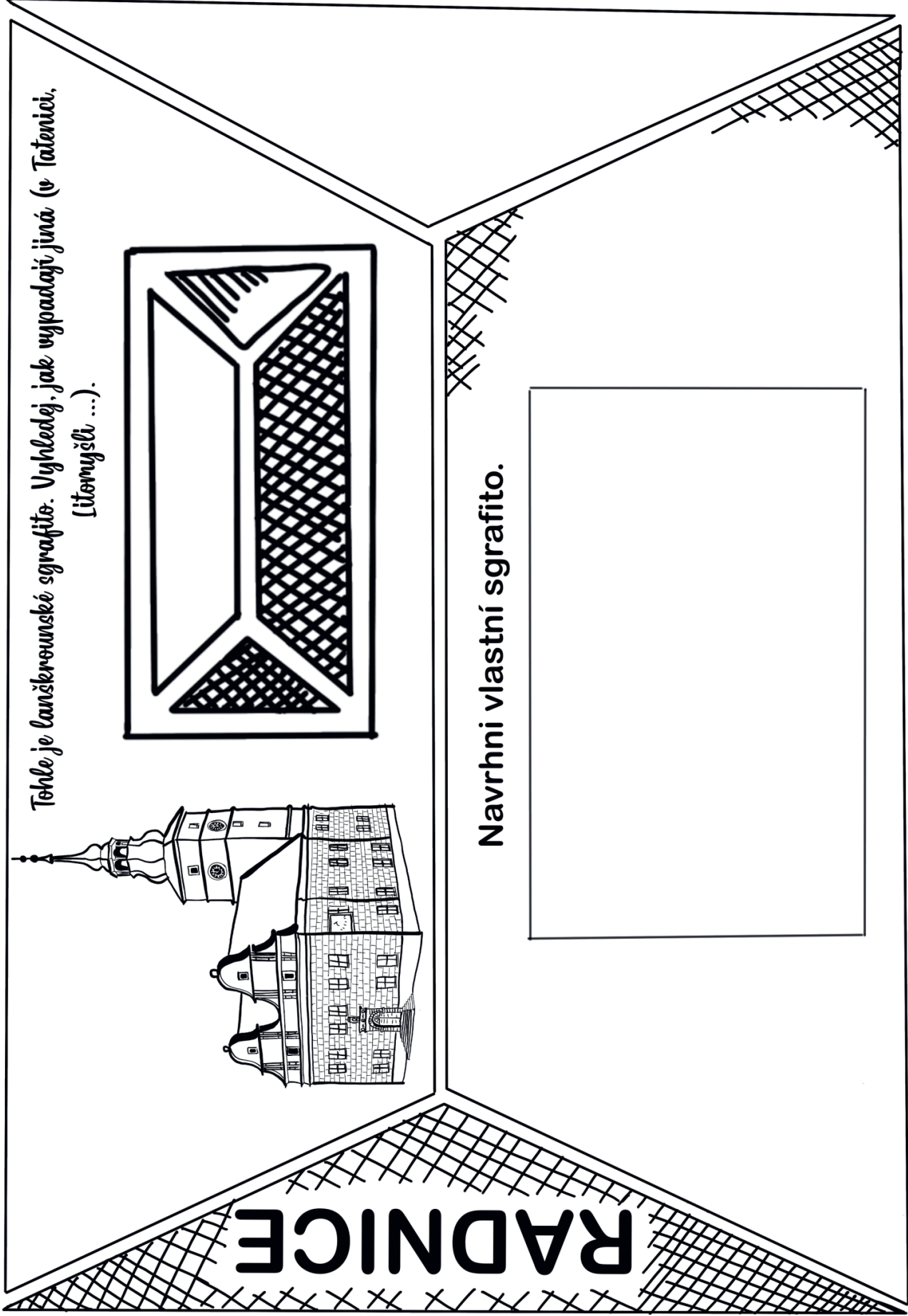
Navrhní vlastní sgrafito.

Co je to?

Tobtle je lanškrounské sgrafito.
Vyhledej, jak vypadají jiná
(v Tatenicích, Litomyšlích ...).

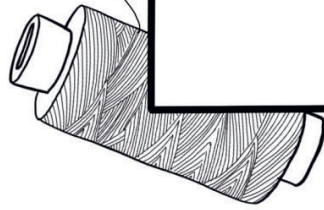

Takle je lanškrounské sgrafito. Vyhledej, jak vypadají jiná (v Tatenicích, Litomyšli ...).

Navrhní vlastní sgrafito.

RADNICE

Lanškrounská Křma a nit času

1

JIŽ VÍCE NEŽ 400 LET STOJÍ NA SVÉM MÍSTĚ
KRČMA V LANŠKROUNĚ.

KRČMA V MINULOSTI SLOUŽILA
K ODPŮČINKU A OBČERSTVENÍ POCESTNÝCH,
KTEŘÍ LANŠKROUNEM PROCHÁZELI NA SVĚ
DLOUHÉ CESTĚ. TROCHU VODY A OVSA ZDE
DOSTALI TAKÉ KONĚ.

KRČMA JE **POLOROUBENÁ STAVBA**,
TO ZNAMENÁ, ŽE JE Z ČÁSTI ZDĚNÁ
A ČÁSTEČNĚ POSTAVENÁ ZE DŘEVA.

NIT ČASU SE POMALU ODVÍJÍ
CELOU NAŠÍ MINULOSTÍ...
PROZKOUMEJ, JAK SE POSTUPNĚ
MĚNILA LANŠKROUNSKÁ KRČMA.

**OBRÁZKY SPRÁVNĚ DOPLŇ
PODLE
ČÍSEL A SLEDUJ NIT ČASU....**

2

ZJISTI, JAK SE ŘÍKÁ STŘEŠNÍ KRYTINĚ, KTERÁ JE NA STŘEŠE KRČMY? VELMI ČASTO SE S NÍ SETKÁŠ NA STAVBÁCH ZE DŘEVA.

VYLUŠTI ŠIFRU ....

-
1.	4.
2.	5.
3.	6.

PŘIPRAVOVAL SE RUČNÍM ŠTÍPÁNÍM ZE DŘEVA.

V KRČMĚ SI POCESTNÍ MOHLI POUCHUTNAT NA JÍDLECH, KTERÁ BYLA PŘIPRAVENA V ČERNÉ KUCHYNI.

PROČ MYSLÍŠ, ŽE TO BYLA ZROVNA ČERNÁ KUCHYŇ? TMA V NÍ NEBYLA.

SVŮJ NÁZEV DOSTALA PROTO, ŽE SE V NÍ VAŘILO NA OTEVŘENÉM ..... (VÍCE ZJISTIŠ, AŽ VYŠKRTÁŠ ZDVOJENÁ PÍSMENA).

**FFKKDDGGWOPPYYYTTMMQQHLLTTGGBRRRU
ULLLIIAAXXIOOLLVV**

3

1

2

3

PODÍVEJ SE
NA TO, JAK SE
KRČMA MĚNILA.
FOTOGRAFIE
POROVNEJ,
NAJDEŠ NĚJAKÉ
ROZDÍLY?

STAŇ SE POUTNÍKEM A PUSŤ SE DO PÁTRÁNÍ

TVÝM CÍLEM BUDE NA SVÉ CESTĚ NALÉZT ALESPŮŇ 3 TYTO PAMÁTKY, SVĚDKY PUTOVÁNÍ MNOHA POCESTNÝCH V DÁVNÝCH DOBÁCH.

Dobře si je prohlédni a pusť se do toho. Památku vyhledej, vyfoť a zapiš její název. Můžeš také zkusit zjistit nějakou zajímavost.

TYTO PAMÁTKY BYLY STAVĚNY U CEST A ROZCESTÍ, JAKO VÝRAZ ZBOŽNOSTI A VÍRY V BOHA.

STAVĚLY SE TAKÉ NA VÝZNAMNÝCH MÍSTECH, JAKO DŮKAZ PODĚKOVÁNÍ NEBO PŘIPOMENUTÍ DŮLEŽITÉ UDÁLOSTI.

DNES DÍKY NIM MŮŽEME OBJEVIT MNOHDY JIŽ ZAPOMENUTÉ CESTY. V MINULOSTI LIDÉ CHODILI PŘEVÁŽNĚ PĚŠKY. A ABY UŠETŘILI ČAS, POTŘEBOVALI SI CESTU CO NEJVÍCE ZKRÁTIT, PROTO ČASTO VYUŽÍVALI JINÉ TRASY NEŽ DNES MY.

KŘÍŽE A KRUCIFIXY

KRUCIFIX je kříž, na kterém je ukřižovaný Ježíš Kristus.

Kříže můžeš potkat kamenné, ale třeba také kovové.

Víš, kdo je to poutník?

To je člověk, který cestuje pěšky, aby navštívil nějaké místo, které je nábožensky významné (poutní místo).

BOŽÍ MUKA

se skládají ze spodního soklu, dřívku, na kterém je umístěna většinou čtyřboká hlavice, které říkáme lucerna, v ní byly obrázky svatých.

KAPLIČKY

Kaple s prostorem uvnitř byly zasvěceny některému ze svatých .

Kapličky s výklenkem měly uvnitř obrázky svatých .

SOCHY

Sochy světců- velmi často se můžeš setkat se sochou svatého Jana Nepomuckého.

Panna Marie s Ježíškem (miminkem) je označována jako Madona.

Socha Panny Marie s ukřižovaným Ježíšem je Pieta.

SLOUPY

Potkat můžeš:

Sloup se sochou Panny Marie, tzv. mariánský sloup.

Sloup se sochou zobrazující svatou trojici, tedy trojiční sloup.

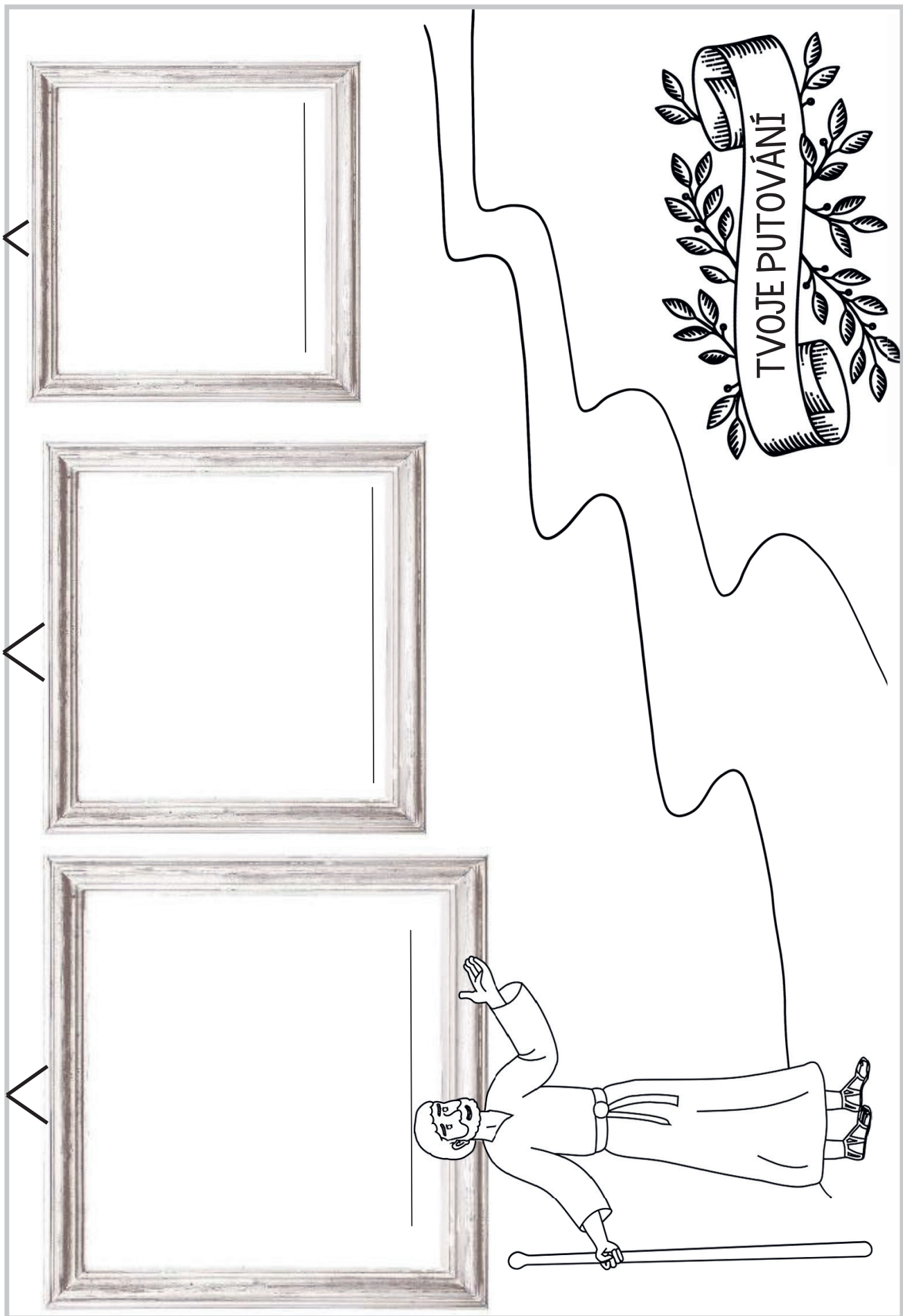

PŘED SVÝM PUTOVÁNÍM SE PODÍVEJ SEM

www.drobnepamatky.cz

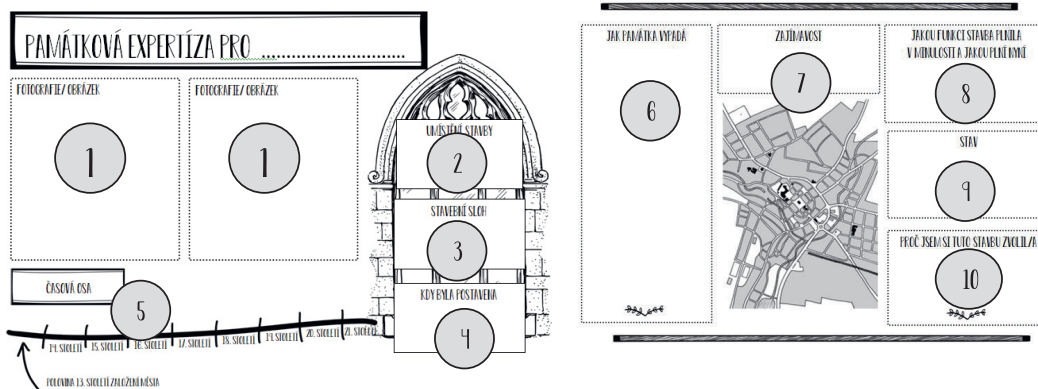
www.pamatkovykatolog.cz

Suchomel, Miloš a kol.: Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v okrese Ústí nad Orlicí.

PAMÁTKOVÁ EXPERTÍZA

PROJDEME SI SPOLEČNĚ JEDNOTLIVÁ POLÍČKA,
PAK UŽ PRO TEBE BUDE HRAČKA JE DOPLNIT.

1. MÍSTO PRO FOTOGRAFII NEBO OBRÁZEK:

Buď kreativní, pokus se najít starou fotografii památky, vyfoť současný stav nebo stavbu nakresli. Seženeš-li fotografii, zkus porovnat s dnešním vzhledem.

2. UMÍSTĚNÍ STAVBY:

Zjisti, v jakém městě nebo obci stavba stojí. Můžeš doplnit také ulici.

3. STAVEBNÍ SLOH:

Každá stavba odráží vzhledem dobu, v níž vznikla. Jak tedy říkáme, je postavena v určitém stavebním slohu (gotika, baroko, renesance, ...), který v té době vládl Evropě. Někdy se můžeš setkat s tím, že stavba byla postavena v jednom stavebním slohu a později při opravách získala částečně nový vzhled, proto na ní můžeš pozorovat hned několik stavebních slohů. V jakém je památka slohu, jistě zjistíš z dostupných informací.

4. KDY BYLA POSTAVENA:

Zkus z dostupných informací zjistit, kdy byla stavba postavena. Někdy není znám přesný rok, ale třeba jenom století, to ničemu nevadí.

5. JAK PAMÁTKA VYPADÁ:

Popiš, co je na památce jedinečného nebo co tě zaujme na první pohled. Zaměřit se můžeš na tyto informace:

- Jaký tvar má střecha stavby?
- Jaký tvar mají okna?
- Je památka postavena z kamene, nebo ze dřeva? Je k její výzdobě použit ještě nějaký jiný materiál, třeba kov?
- Je zde použito něco výjimečného jako ozdoba na fasádě stavby? Třeba socha, ornamenty tesané v kameni nebo malované ozdoby?

6. ČASOVÁ OSA:

Podívej se na časovou osu, vyznač na ní, kdy bylo založeno tvé město nebo obec. Potom vyznač, kdy vznikla památka. Najdi si správné století, které je rozděleno na polovinu. Ty už pak můžeš udělat puntík do první poloviny nebo druhé poloviny. Nezapomeň, pokud byla stavba postavena v roce 1781, je potřeba udělat puntík do druhé poloviny 18. století.

7. ZAJÍMAVOST:

Dozvěděl ses nějakou zajímavost o památce? Sem s ní, je jedno, zda je to informace z historie nebo současnosti, určitě ji zapiš.

8. MAPA:

Najdi místo, kde památka stojí na mapě města nebo obce.

9. JAKOU FUNKCI PLNILA PAMÁTKA V MINULOSTI A JAKOU PLNÍ NYNĚ:

Slouží památka stále stejnému účelu, pro který byla postavena? Pokud je stavbou kostel, konají se v něm stále pravidelné bohoslužby nebo je opuštěný?

10. STAV PAMÁTKY:

Všimni si, v jakém je památka stavu, je opravená nebo by opravit potřebovala? Opadává snad omítka nebo je rozbité okno? Napiš svůj názor.

11. PROČ JSEM SI ZVOLIL/A TUTO PAMÁTKU:

Tak tady už je to jen na Tobě.

Pro práci s kartou se koukni do dobrých knížek a prohlédni pár webových stránek:

www.pamatkovykatalog.cz

webové stránky města či obce

kol. autorů: *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem Koruny země. Lanškroun 2002.*

Cibulka, Josef, Sokol Jan: *Soupis památek historických a uměleckých v okrese Lanškrounském. Praha 1935.*

Uhlíř, Karel: *Lanškroun na starých pohlednicích ze sbírky Karla Uhlíře. Lanškroun 2000.*

Uhlíř, Karel: *Vesnice Lanškrounska na starých pohlednicích ze sbírky Karla Uhlíře. Lanškroun 1997.*

Böhm, Josef: *Lanškroun: z fotoateliéru lanškrounského fotografa z 30. let 20. století. Lanškroun 2005.*

Při zpracování památkové expertízy je možné mnoho historických fotografií památek nalézt v těchto publikacích:

kol. autorů: *Lanškroun na starých fotografiích: Ze sbírek muzea a ze soukromé sbírky Karla Uhlíře. Lanškroun 1998.*

kol. autorů: *Lanškroun na fotografiích 1945–1997: Ze soukromých a muzejních sbírek. Lanškroun 1998.*

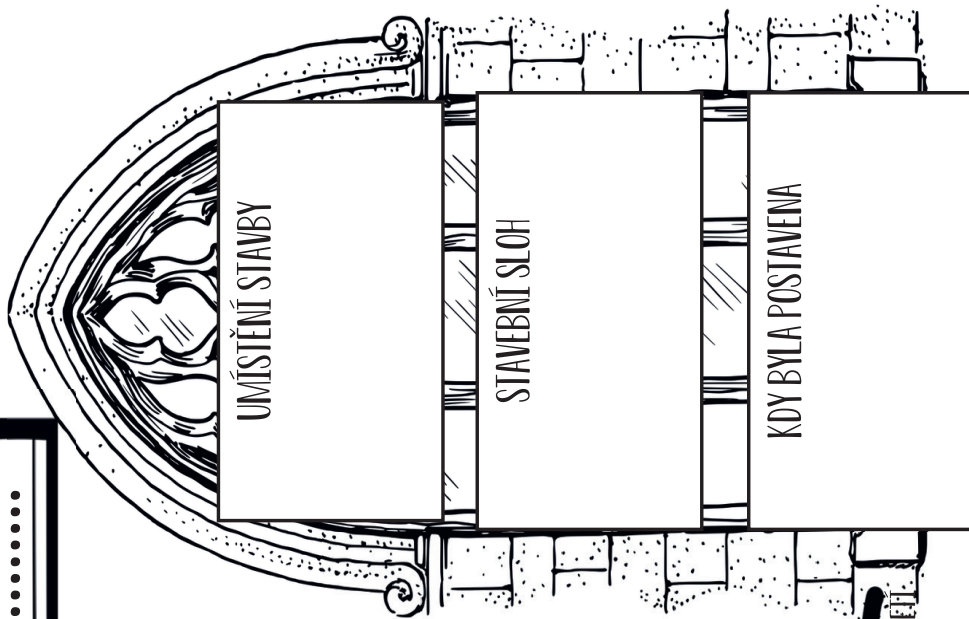
kol. autorů: *Obce Lanškrounska - album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sbírky Karla Uhlíře. Lanškroun 2008.*

Böhm, Josef: *Lanškroun: z fotoateliéru lanškrounského fotografa z 30. let 20. století. Lanškroun 2005.*

PAMÁTKOVÁ EXPERTIZA PRO .....

FOTOGRAFIE/ OBRÁZEK

FOTOGRAFIE/ OBRÁZEK

ČASOVÁ OSA

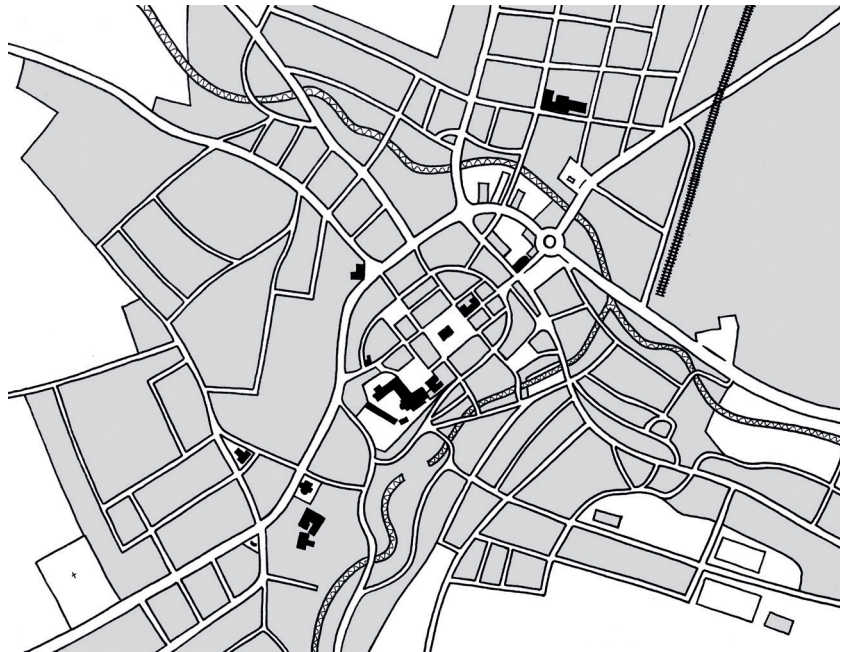
14. STOLETÍ 15. STOLETÍ 16. STOLETÍ 17. STOLETÍ 18. STOLETÍ 19. STOLETÍ 20. STOLETÍ 21. STOLETÍ

POLOVINA 13. STOLETÍ ZALOŽENÍ MĚSTA

JAK PAMÁTKA VYPADÁ

ZAJÍMAVOST

JAKOU FUNKCI STAVBA PLNILA
V MINULOSTI A JAKOU PLNÍ NYNĚ

STAV

PROČ JSEM SI TUTO STAVBU ZVOLIL/A

Literatura a zdroje

www.pamatkovykatalog.cz

kol. autorů: *Vlastivěda Lanškrounska. Krajem Koruny země. Lanškroun 2002.*

Cibulka, Josef, Sokol Jan: *Soupis památek historických a uměleckých v okrese Lanškrounském. Praha 1935.*

kol. autorů: *Lanškroun na starých fotografiích: Ze sbírek muzea a ze soukromé sbírky Karla Uhlíře. Lanškroun 1998.*

kol. autorů: *Lanškroun na fotografiích 1945–1997: Ze soukromých a muzejních sbírek. Lanškroun 1998.*

kol. autorů: *Obce Lanškrounska - album starých pohlednic z let 1897–1945 ze sbírky Karla Uhlíře. Lanškroun 2008.*

Böhm, Josef: *Lanškroun: z fotoateliéru lanškrounského fotografa z 30. let 20. století. Lanškroun 2005.*

Autoři obrazové přílohy: Mgr. Bc. Žaneta Hruběšová, Mgr. Vlastimil Novák

Fotografie: Mgr. Dagmar Tenenková

historické fotografie Zájezdního hostince Krčma (fotografie 1, 2) z archivu Městského muzea Lanškroun